

BBC 89: LOKALLAGET ER 15 ÅR, OG ATFERDSANALYSEN RULLER VIDERE

Vårt kjære lokallag blir 15 år i disse dager. Det er altså bare fem år siden tiårsjubileet, men mange nok mente at tallet var rundt nok til å feires. Da er det også naturlig å vie en BBC til dette jubileet, men hva går det an å skrive når det er så liten avstand mellom milepælene? Gode råd er dyre, men jeg ser to muligheter. For det første har det skjedd en del siden sist, både lokalt og i en større sammenheng. For det andre går det an å dra noen historiske linjer utover de fem årene som har gått.

SP
DISKRIMINANTEN

Nr. 2 2002 årgang 29 ISSN 0801 - 0536

Innhold i dette nummer

Frode Svartdal og Ivan Nygreen: Ekstinksjon etter partiell forsterkning: Hvilken rolle har verbalisering?	3
Børge Holden: Psykiske lidelser som årsak til utfordrende atferd. En atferdsanalytisk kommentar	13
Tørunn Lian: EABG i London	33
Referat fra årsmøtet	39
PECS Workshop	32
Høstseminar om Avtalestyring	38
Utlysning av Stipendmidler	41

Et utsnitt av forsiden på Nafos daværende norskspråklige tidsskrift, Diskriminanten, et navn som faktisk ikke var helt uproblematisk av forståelige grunner, og som kanskje hadde vært enda verre i dag. Vi ser at det har gått noen år, ikke minst designmessig. Ennå var det fire år til avløseren, det langt mer profesjonelle Norsk tidsskrift for atferdsanalyse, så dagens lys.

Jeg begynner med det første. I BBC 37, i januar 2013, i forbindelse med at vi fylte ti år, skrev jeg en BBC som var ganske lik en tale som jeg holdt på jubileumsfesten. Der kom jeg med noen forslag til forklaringer på hvorfor det hadde humpet og gått så lenge og godt som det

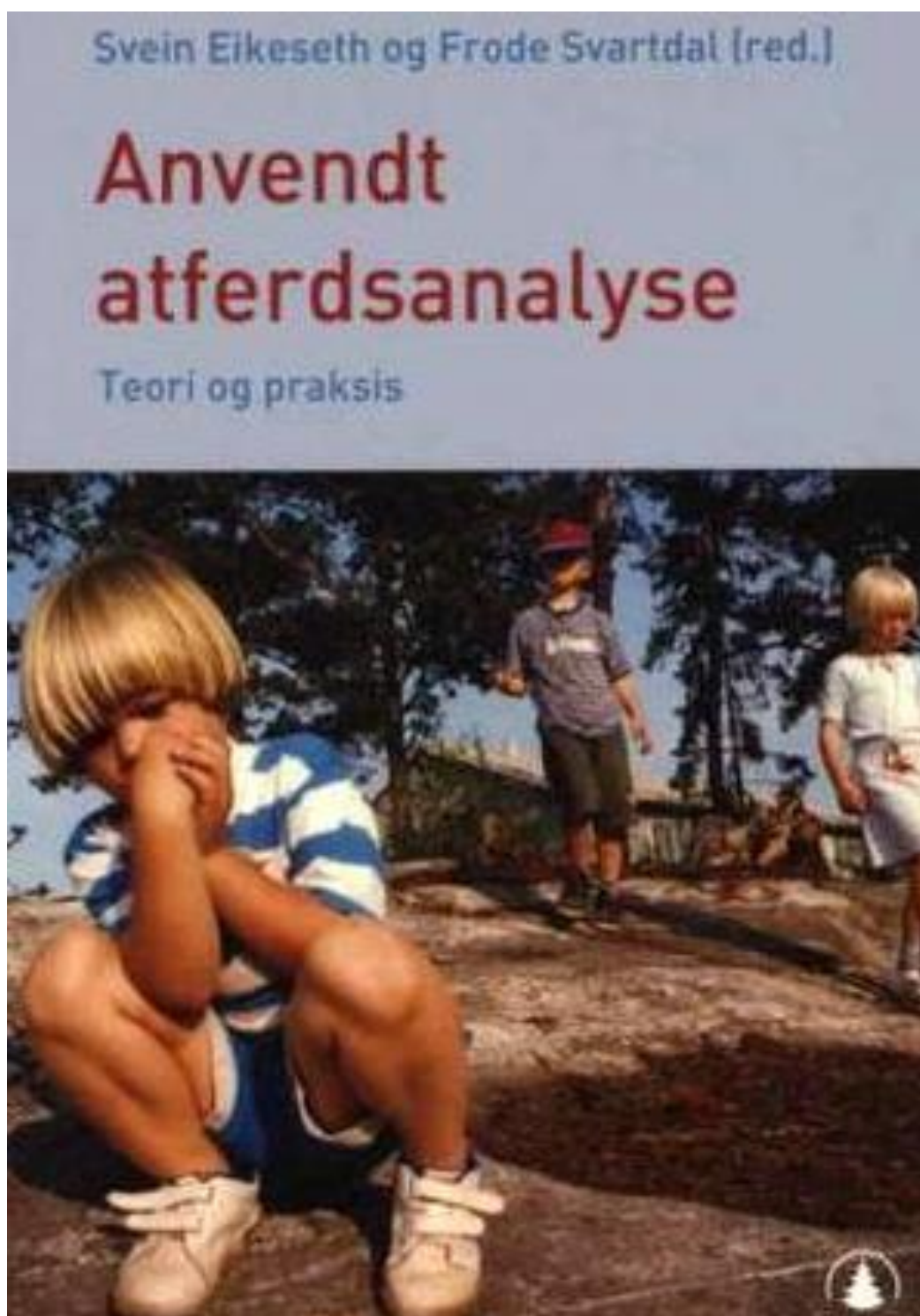
hadde gjort. Jeg mente at det hadde vært nok interesse og «draiv», og nok kunnskap om organisasjon og administrasjon. Mange hadde delt på oppgavene, slik at ikke alt falt på noen få som gikk lei. Det hadde vært realisme, og ingen overdrevne ambisjoner som måtte få en knekk. Man hadde sørget for at det hadde vært litt attraktivt å være med, rett og slett ved at det hadde gitt tilgang til noen goder, for eksempel støtte til å dra på Nafo-seminarer. Jeg tenkte også litt på framtiden, som vi altså har tilbakelagt fem år av. Jeg mente at det stort sett ville bli «business as usual», og det har nok slått til. Et litt usikkert punkt var tilknytningen til Nafo. Mange husker at vi tidligere var et mer selvstendig lokallag, men at Nafo krevde at vi i større grad skulle underlegges Nafo sentralt. Ikke minst skulle det bli umulig å være medlem i lokallaget uten å være medlem i Nafo. Etter litt diskusjon endte det med at vi lot Nafo ta styringen. I praksis har det endret lite på driften og virksomheten, men modellen har den litt rare konsekvensen at jeg sitter i styret i en forening som jeg ikke kan være medlem i siden jeg ikke er medlem i Nafo. Kanskje det blir styresak på Nafos årsmøte på Storefjell til våren?

Enda et utsnitt av en Diskriminanten-forside.

Det har skjedd mer på de fem årene. Lokallaget har ikke minst merket at seminarmarkedet er i endring. Det blir flere og flere profesjonelle aktører som tilbyr stadig mer profesjonelle opplegg. Det er ingen tvil om at seminarer er god butikk. Nafo-seminarene på Storefjell har holdt veldig god stand, men våre seminar slet litt i motbakke, ikke fordi de var dårlige, men fordi de ikke traff markedet helt. Et godt eksempel er to heldagsseminarer om sterke og svake sider ved psykiatrisk diagnostikk som jeg holdt. Jeg har sjelden lagt så mye arbeid i noe som jeg har presentert, og sjelden gått så grundig til verks, men det er synd å si at det viste igjen i frammøtet. Å kaste perler for svin blir ingen rike av. En gang i blant kan vi koste på oss noe smalt, uten å tenke på økonomi, men å gjøre det mange ganger på rad blir

konkurs. På et tidspunkt var kassen faktisk temmelig skrappt. Det var en uvant situasjon, og slik kunne vi ikke ha det.

Førsteutgaven av Svein Eikeseth og Frode Svartdals (red.) Atferdsanalyse. Teori og praksis, fra 2002, samme året som foreningen så dagens lys. Der hadde jeg ikke mindre enn tre kapitler!

Derfor måtte vi ta «strategiske grep». Enkelt sagt tenkte vi rett og slett gjennom hva og hvem vi er til for, og gjorde en «markedsanalyse». «Strategien» ble å gå tilbake til våre røtter, det vil si å utbre atferdsanalyse på en enkel og folkelig måte, og stort sett ved hjelp av lokale krefter. Gjennom årene hadde vi gjort en del erfaringer. Det går an å trekke ekstra mye folk ved

hjelp av spesielle forelesere, men i alle fall rent økonomisk går vinningen gjerne opp i spinningen. Det er også gode lokale faglige krefter å spille på, og mange stiller opp mer eller mindre gratis ut fra vennskap og idealisme. Politikken har derfor mer og mer blitt at vi søker innenfor lokallagets område, og vår venne- og kollegakrets, når vi skal finne forelesere. Når det gjelder innhold, er det liten tvil om at det praktiske og jordnære trekker mest. Folk vil ha forslag til løsninger, og vil se at det nytter å gjøre noe. Det samme vil nok kommunene, som sender folk på seminarer. Vi har også sett klarere hva som er vår hovedmålgruppe. Vi har gjort noen forsøk på å rette seminarer mot blant annet skolen, men alt i alt har det nok vist seg at vårt publikum for en stor del befinner seg innenfor tjenestene for personer med utviklingshemning, også kalt «PU-boliger» eller «PU». Når økonomien tillater det, vil vi nok gjøre en og annen «dristig» satsning, og det er selvfølgelig lov for andre enn ansatte innenfor omsorgstjenester å komme på våre seminarer. På et seminar for et år siden kom det en tidligere mangeårig stortingsrepresentant. Ekspolitikeren er nå er en temmelig «avansert» verge i kompliserte saker, og ville tydeligvis ha påfyll. Det tror jeg at vedkommende fikk!

En praktisk side ved å stikke fingeren ende mer i jorden har vært at vi også har skiftet hovedbase for våre seminarer. Før var Milepælen på Sand det vanligste tilholdsstedet. Men kostnadene var høye, ikke minst fordi det ikke var mulighet for selvbetjening når det gjaldt servering. Et rimeligere alternativ ble Skogtun på Skarnes. Der er leien lav, og vi kan ordne oss selv. Størrelsen på snaut 100 plasser er temmelig passe. I tillegg ligger det nærmere osloområdet, der mange deltakere nok kommer fra. Ingenting galt sagt om Milepælen, men vi må altså drive litt enkelt.

Milepælen er et flott sted som vi ønsker alt godt, men ble kanskje litt for fint for oss. Skogtun, med sine arbeidertradisjoner, passer oss nok bedre slik det ser ut nå.

En annen erfaring er litt trist og litt morsom på samme tid. I alle år har vi hatt minst ett kveldsseminar i halvåret. Besøket har imidlertid sunket. I november i fjor prøvde vi oss med et kveldsseminar som var en kortversjon av et svært godt besøkt dagsseminar som vi hadde noen uker før, for øvrig om tvang i behandling. Det kom ca. to personer, og det ble «messefall», som det heter i kirken. Da tenkte jeg litt over hvorfor folk ikke kommer på kveldsseminarer. En forklaring kan være den voksende floraen av morsomme ting vi kan gjøre, og alt vi har å velge mellom, som jeg tok opp i BBC 87. En minst like viktig forklaring er nok at på dagsseminarer får man fri fra jobb, og attpåtil en lekker lunsj (i alle fall for de som elsker bagett med ost og skinke). Arbeidsgiver betaler, mens man på kveldsseminarer må ut med en hundrelapp av egen lomme. Siden det er mer folk på dagsseminarene, blir de også en fin anledning til å treffe kolleger

og venner. Vi har ikke vedtatt å slutte med kveldsseminarer, men vi må nok finne på noe spesielt hvis vi skal prøve oss på nytt. Så alt i alt har vi lært en del, og det er jo dumt å se bort fra læringen framover.

Også nasjonalt har det skjedd noe på de fem årene. Flere har blitt utdannet på masterstudiet i læring i komplekse systemer, og på bachelorstudiet, på HiAO. Det har også begynt å tikke inn flere doktorgrader. Rent akademisk står vi derfor sterkere enn på lenge. På Nafo-seminarene på Storefjell merker jeg ingen forgubbing, tvert om, og deltakerantallet holder seg altså svært godt. Det tyder på at rekrutteringen er god. I Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse virker tilgangen på artikler god. De har kanskje blitt mer teoretiske enn før, men den økte tilgangen viser at det skjer noe. På de fem årene er det ikke tvil om at atferdsanalyse har befestet sin stilling, og vel så det. Det er mange konkurrenter, det vil si andre skoleretninger, og jeg snakker ikke om at atferdsanalyse skal bli enerådende, men om å være et vitalt felt i stadig utvikling. I 2014 kom det ut en bok, redigert av Leif Edward Ottesen Kennair og Roger Hagen, som heter *Psykoterapi*. 17 kapitler tar for seg forskjellige behandlingsretninger. To av kapitlene er om atferdsanalyse, nærmere bestemt et kapittel om «grunnleggende» atferdsanalyse, og ett om ACT. Det betyr ikke at to syttendeler, eller 12 prosent, av norsk psykologi er atferdsanalyse, men uansett er det en stor anerkjennelse å bli tatt så mye med.

De samme positive trekkene ses internasjonalt. Jeg har vært på den internasjonale atferdsanalytiske kongressen, eller ABAI annual convention, 21 år på rad, og vært vitne til at antall deltakere har steget jevnt og trutt fra 2000 i 1997 til 4000–5000 nå. Også innholdet er rikere. Fortsatt er det nokså autisme- og utviklingshemningsorientert, men andre innslag blir flere og større, ikke minst det som dreier seg om psykologiske forstyrrelser hos intellektuelt normaltfungerende voksne og unge. Mens atferdsanalytikere tidligere var «monomant» opptatt av atferd som kan telles, det vil si temmelig konkrete handlinger, er man nå også opptatt av mer «diffus» atferd som angst, tristhet og lignende. De fleste har vel også fått med seg at det skjer mye innenfor ACT, som begynner å bli nokså kjent, men som selvfølgelig har en hærskere av konkurrenter, også en del som er nokså like, for eksempel dialektisk atferdsterapi. Når det gjelder ACT, som all annen behandling, er det selvfølgelig et spørsmål hvor effektiv den er. Lars Göran Öst har kommet med to nokså negative vurderinger, men får skikkelig på pukkelen av noen som mener at han er systematisk negativ til ACT, og uskikket til å vurdere ACT (Atkins, P. W. B., Ciarrochi, J., Gaudiano, B. A., Bricker, J. B., Donald, J., Rovner, G., Smout, M., Livheim, F., Lundgren, T., Hayes, S. C. (i trykk). Departing from the essential features of a high quality systematic review of psychotherapy: A Response to Öst (2014) and recommendations for improvement. *Behaviour Research and Therapy*. doi: 10.1016/j.brat.2017.05.016.) Det samme kan det være. ACT er uansett mer spennende og tankevekkende enn noen annen terapiform jeg kjenner. Ikke minst kan ACT ha enorme følger for forebygging, som jeg har påpekt mange ganger. Jeg våger den påstand at hvis foreldre, barnehagepersonell, lærere og alle som har med barn og unge å gjøre, hadde kjent og praktisert tankegangen i ACT, så hadde det hjulpet godt på folkehelsen, også den somatiske!

At lokallaget har eksistert i 15 år, betyr faktisk at vi har eksistert i en stor del av den tiden der atferdsanalyse har spilt en rolle i Norge. Arne Brekstad, som er født i 1931, var i mange år lektor ved Universitetet i Oslo. Jeg mener å vite at han i 1969 kom tilbake fra et opphold i USA, der han hadde blitt innviet i atferdsanalysen. Det gikk neppe lang tid før han innviet de første studentene i den nye læren. En av de første som satt foran hans kateter, var Willy-Tore Mørch. Allerede rundt 1970 hadde også andre begynt å interessere seg for atferdsanalyse. Et viktig navn er Carl Erik Grenness, som nok var mest opptatt av de filosofiske sidene. Det gikk ikke lenge før Forum for Anvendt Atferdsanalyse, Fana, ble etablert, nærmere bestemt i 1973. Fana skiftet navn til Nafo midt på 1980-tallet. Helt fra starten ga foreningen ut et tidsskrift som het Diskriminanten, som skiftet navn til Norsk tidsskrift for atferdsanalyse i 2006. I alle år har foreningen også hatt årlige seminarer, som i nærmere 30 år har vært holdt på

Storefjell. Midt på 1980-tallet var det under 200 deltakere. Nå er det rundt 800. Noen som var med i det atferdsanalytiske miljøet, er fortsatt med. En av dem er Nafos mangeårige leder, Jon Arne Farsethås, som jeg tror ble utdannet psykolog i 1976. En annen er Arild Karlsen, som fortsatt «brenner så mye for saken» at han sjelden går av veien for en diskusjon. (Nærmere bestemt gir han seg vel aldri, og er et levende bevis på at ekstinksjon kan være nødvendig for å få atferd til å opphøre.)

Det er ikke sikkert at alle som var med fra starten, liker å bli minnet om det. Mange som tidlig i sine karrierer var med i det atferdsanalytiske miljøet, har etter hvert blitt kjente personer på andre felter. Et eksempel er Nora Sveaas, som lenge har arbeidet med blant annet tortur og menneskerettigheter. Odd Arne Tjersland ble etter hvert en kjent familierapeut, men trådte sine faglige barnesko innenfor atferdsanalyse. Willy-Tore Mørch er nå i akademia, med en barnepsykiatrisk vinkling. Han har moderert sitt atferdsanalytiske språk temmelig mye, og mange i dag vet neppe at han i sin tid var en atferdsanalytisk pionér. Vi får tro at det ikke gjør noen skade å minne om det atferdsanalytiske opphavet.

Alt i alt snakker vi om snaut 50 års atferdsanalytisk historie i Norge. Det er litt utrolig at lokallaget har vært med på en tredjedel av den! Brøken vil øke med årene, logisk nok, vel og merke hvis vi ikke går dukken, for eksempel ved at for mange av oss finner andre beiter. Men det gjør vi neppe. Det er ikke særlig dristig å mene at lokallaget også finnes når det er tid for 20- og 25-årsjubileum.

Da er det bare å gratulere, ønske alle en flott fest på Jerstad i Sør-Odal 21. oktober, og alt godt for framtiden.

For å vise at vi ikke bare er opptatt av fortid og jubileer, men også ser framover, minner jeg om dagsseminaret om behandling av angstlidelser hos personer med utviklingshemning/utviklingsforstyrrelse på Skogtun 23. november. Jeg tipper at det vil slå an, og at det blir en god start på framtiden.

19. oktober 2017

Børge Holden

Det har blitt oktober på Grytsetra, og ingen husdyr er igjen. Nå overtar andre over- og underjordiske skapninger, og naturen og beitene skal få hvile til neste år. De siste 15 gangene det har skjedd, har lokallaget eksistert. Heldig er den som får oppleve det mange flere ganger.